

Grundtvig partnerības projekts – Empowering Parents for Support of Their Children with Dyslexia

Projekta mērķis: sniegt zināšanas un prasmes par labu lasītāpmācību, atbalsta pasākumiem un interešu aizstāvību vecākiem, kuru bērniem ir disleksija.

Lifelong Learning Programme

Projekta partneru aktivitātes, 2014. gada maijs – decembris

Latvijas Disleksijas biedrība (LDB)

LDB turpināja elektroniski konsultēt vecākus par disleksijas pazīmēm un diagnostiku. Tā kā Latvijā nav skaidra un vienota disleksijas noteikšanas protokola, vecākiem bieži vien nav skaidrs, ko darīt. LDB konsultē apmēram 2 - 4 vecākus katru mēnesi. Jauna tendence ir, ka aizvien vairāk augstskolu studenti vēršas pie mums ar jautājumiem par disleksiju – gan tie, kas studē Latvijā, gan citu valstu augstskolās. Tā kā Latvijā disleksija vidējā posma pamatskolas un vidusskolas klasēs tiek pilnībā ignorēti, daudziem jauniešiem tā nekad netiek noteikta visu viņu vispārējās izglītības laiku. Un tad – zinošas augstskolas lasīšanas un rakstīšanas traucējumus pamana, un studenti meklē iespēju formāli diagnosticēt disleksiju.

LDB 2013.g. maijā iniciēja grozījumus MK noteikumos „Noteikumi par vispārējās pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu nodrošinājumu atbilstoši izglītojamo

speciālajām vajadzībām”, lai tajos tiktu iekļautas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) skolēniem ar disleksiju un disgrāfiju un citiem.

LDB iesniedza Izglītības un zinātnes ministrijai (IZM) sarakstu ar 15 nepieciešamām asistīvajām tehnoloģijām un programmām, kas ir būtiskas skolēniem ar lasīšanas un rakstīšanas traucējumiem. IZM no saraksta izsvītroja visu, izņemot personālos datorus un balss sintezatoru (text-to-speech). Pašlaik IZM ir gatava iegādāties 100 personālos datorus un 100 balss sintezatora licences. Tā kā IZM nav iegādājusies balss sintezatora kopēju licenci vai pasūtījusi šo programmatūru pati, tad par to nāksies ļoti dārgi maksāt. Tā kā 100 skolēni ir ļoti neliels skaits, LDB turpina sarunas ar IZM, lai šis skaits tiktu palielināts, jo lasīšanas traucējumi ir vismaz vairākiem tūkstošiem skolēnu.

DYS-centrum® Prahawww.dyscentrum.org

Čehu partneris DYS-centrum® Praha ir veikusi dažādas aktivitātes saistībā ar projekta informācijas izplatīšanu laika posmā starp otro un trešo partneru tikšanos:

- veikta vecāku konsultēšana;
- projekta pirmais ziņu izdevums angļu un čehu valodā tika publicēts organizācijas mājas lapā;
- organizācijas mājas lapā tika publicēti arī citi projekta materiāli, tajā skaitā prezentācijas no otrās partneru tikšanās un konferences Rīgā;
- tika veiktas publikācijas projekta lapā vietnē facebook.com;
- tika sagatavotas prezentācijas ikgadējai DYS-centrum® Praha organizētajai konferencei "DUSKORUNKA 2014", kas norisināsies šī gada novembrī, un Čehijas Disleksijas biedrības konferencei, kas norisināsies 2015. gada pavasarī.

CO.RI.S.S.www.coriss.it

Itāļu partneri savā mājas lapā publicējuši informāciju par projektu, tā mērķiem, aktivitātēm un partneriem, kā arī publicējuši pirmo projekta ziņu izdevumu.

Šī pati informācija tikusi publicēta interneta blogā *mpariamoinsiemeccz.blogspot.it*, kas šo dažu mēnešu laikā apskatīta jau 1606 reizes. Lai īstenotu vienu no projekta aktivitātēm - video izveidošanu, organizācija lūgusi vecākus sniegt priekšlikumus par to, kas vecākiem būtu interesanti un lietderīgi.

Decembrī tiks organizēts vērienīgs Ziemassvētku pasākums, kura laikā organizācija vecākiem, kas apmeklē organizācijas centru un kuru bērniem ir disleksija, dāvinās adaptīvas tehnoloģijas, kas speciāli izstrādātas cilvēkiem ar disleksiju, lai atvieglotu mācības un ikdienas dzīvi.

Organizācija par projekta mērķiem un tā saturu ir informējusi skolu administrācijas, ārstus, ģimeņu konsultantus un citus speciālistus, ar kuriem organizācijai izveidojies kontakts.

EstRa Dyslexia Departmentwww.lugemisyhing.ee

Igauņu partneri šajā laika periodā veikuši šādas aktivitātes:

1. Tika izstrādāts pirmais projekta ziņu izdevumu angļu valodā, kas igauņu valodas tulkojumā tika publicēts organizācijas mājas lapā.
2. Organizācijas mājas lapā tika publicēti arī otrās partneru tikšanās un konferences prezentācijas.
3. Tika apzināti vairāki vecāki, kuru bērniem ir disleksija, un informēti par projekta saturu un tā mērķiem, kā arī vecāki tika intervēti organizācijas veiktajam pētījumam.
4. Gatavojoties trešajai partneru sapulcei Tallinā, tika pasūtīti projekta reprezentatīvie priekšmeti - atstarotāji ar projekta logo.

Projekta „Empowering Parents for Support of Their Children With Dyslexia“ konference Tallinā

2014. gada 17. oktobris

Projekta ietvaros tika organizēta konference par disleksiju, kas norisinājās Tallinas Universitātē. Konferencē tika prezentēti Paula Salmi no Somijas, kura prezentācijā "Disleksijas riska faktori ģimenē. Padomi vecākiem," stāstīja ne tikai par disleksijas riskiem, bet arī par specifiskiem lasīšanas traucējumiem un labu lasītāpmācību.

Konferencē prezentācijas sniedza arī Čehijas, Itālijas un Igaunijas partnerorganizāciju pārstāvji par dažādiem aspektiem saistībā ar disleksiju. Lenkas Kreicovas (Čehija) prezentācija bija par disleksijas ietekmi uz dažādiem mācību priekšmetiem skolā un ieteikumiem atbalsta pasākumiem un pedagoģiskajai intervencei. Aurora Puccio (Itālija) savā prezentācijā deva ieskatu par IKT tehnoloģiju veidiem, ko var izmantot skolēni mācību vielas apguves atvieglošanai. Anneli Laamann un Līna Velner (Igaunija) runāja par praktiskām metodēm, kā vecāki var bērniem palīdzēt lasīšanas apgūvē un kā palīdzēt viņiem pārvarēt lasīšanas grūtības. Ene Magi un Eha Kondratjeva (Igaunija) iepazīstināja konferences apmeklētājus ar pirmajiem iegūtajiem rezultātiem no organizācijas veiktā pētījuma par vecāku, kuru bērniem ir disleksija, emocijām. Signe Jantsone (Igaunija) dalījās ar savu pieredzi un emocijām kā mamma, kuras bērnam ir disleksija.

Konferences noslēgumā tika demonstrēta Viktora Forresta (Francija) dokumentālā filma "Dejojot pāri vārdiem" (*"Dancing over the Words"*).

Konferences laikā apmeklētājiem bija iespēja aplūkot Igaunijā pieejamās lasīšanas spēles.

Atsauksmes par konferenci bija pozitīvas!

Konferences Tallinā prezentāciju kopsavilkumi

Disleksijas izpausmes dažādos mācību priekšmetos un tām atbilstoši atbalsta pasākumi un pedagoģiskā intervence

Lenka Krejčova, PhD, DysCentrum Praha, Čehijas Republika

Skolēniem ar disleksiju var būt grūtības arī citos mācību aspektos, ne tikai lasīšanā un rakstīšanā dzimtajā valodā. Nereti grūtības rodas:

- ✓ matemātikā – izlasot teksta uzdevumus, atceroties reizrēķinu;
- ✓ svešvalodās – lasīšanas un rakstīšanas apguvē;
- ✓ humanitārajos (piem., vēsture, sociālajās zinības, ģeogrāfija) un eksaktajos priekšmetos – grūtības veidot pierakstus, pārrakstīšanā no tāfeles, jēdzienu un formula atcerēšanās;
- ✓ mūzikā – grūtības lasīt notis.

Svarīgākie atbalsta pasākumi un pedagoģiskās intervences metodes:

- ✓ tabulu un grafiku izmantošana (piem., reizināšanas tabula) un regulāra mācību vielas atkārtošana (piem., gramatikas likumi) gan mācību stundās, gan gatavojoties eksāmeniem;
- ✓ laika ierobežojumu atcelšana, papildus laiks darba veikšanai;
- ✓ uzsvars uz verbālajām prasmēm (īpaši svešvalodās);

- ✓ palīglīdzekļu izmantošana (piem., alfabēts, dators, planšetdators, kalkulators, īpašas darba lapas, elektroniskas grāmatas, audio ierakstītājs, IKT, utt.);
- ✓ nelikt skolēnam lasīt klases priekšā;
- ✓ skolotājs iedod skolēnam elektronisku stundas konspektu;
- ✓ savlaicīgi informēt par izlasāmo mācību materiālu;
- ✓ palīdzība dažādu nozaru jēdzienu apguvē (īpaši mākslas priekšmetos un eksaktajos priekšmetos);
- ✓ neverbālu materiālu izmantošana (piem., attēli, grafiku, diagrammas, prāta kartes);
- ✓ rakstisku eksāmenu aizstāšana ar mutiskiem;
- ✓ atšķirīgi eksāmenu uzdevumi (piem., diktāta aizstāšana ar tukšu vietu aizpildīšanu tekstā, utt.).

Kā mēs varam novērtēt, vai atbalsts un pedagoģiskā intervence ir efektīvas? Skolēniem ir iespēja mācīties sev piemērotākajā veidā, kas palielina viņu motivāciju, pašapziņu un uzlabo atziņas.

Disleksijas ietekme uz svešvalodu apguvi

Eva Birzniece, PhD, Latvijas Disleksijas biedrība, Latvija

Disleksija dzimtajā valodā negatīvi ietekmē svešvalodu apguvi. Tā kā disleksija ir fonoloģiskās (skaņu nošķiršanas) grūtības, tad skolēnam ir apgrūtināta jaunas skaņu un skaņu-simbolu sistēmas apguve. Pat ja skolēns, pateicoties labai lasītapmācībai, ir pārvarējis lasīšanas grūtības savā dzimtajā valodā, grūtības var manifestēties, apgūstot svešvalodas. Jebkura valoda sastāv no četrām prasmēm – klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas. Dažiem skolēniem ar disleksiju ir grūti apgūt klausīšanos un runāšanu svešvalodā, bet citiem – tieši pretēji - grūtības sagādās lasīšana un rakstīšana akadēmiskā (skolas) vidē. Svešvalodas apguve autentiskā vidē var būt daudz efektīvāka nekā mācīšanās skolas solā.

Daudziem skolēniem ar disleksiju var būt augsta līmeņa svešvalodu zināšanas un prasmes, joprojām saglabājoties lielām grūtībām pareizrakstība – “sliktiem lasītājiem ir grūtības fonoloģijā/ ortogrāfijā (skaņu un skaņu/simbolu sistēmā) un sintaksē (gramatikā), bet ne valodas semantiskajos komponentos (nozīmē)” (Sparks, Ganschow, 1991). Kas palīdz skolēnam ar disleksiju apgūt svešvalodu skolā? Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) izmantošana pareizrakstības un rakstīšanas uzlabošanai, daudz lielāks apmācības laiks prasmju automatizēšanai nekā citiem skolēniem un tieša fonikas likumu apguve necaurspīdīgās ortogrāfiskās valodās kāda ir, piemēram, angļu valoda.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) skolēniem ar specifiskiem mācīšanās traucējumiem (SMT) un disleksiju

Brunella Pasquino, MA, Coriss, Itālija

IKT ir daļa no kompensācijas instrumentiem skolēniem ar SMT un disleksiju. Pētījumos ir pierādīts, ka cilvēki ar disleksiju izjūt mazāku stresu un ir daudz motivētāki mācīties, ja viņi, veicot jebkuru darbu, kas prasa lasīt un rakstīt, izmanto IKT. Tās palīdz skolēnam būt neatkarīgam lasot, rakstot un rēķinot. IKT automātiski identificē skolēna kļūdas, samazina piepūli, kas nepieciešama rakstīšanai un padara vieglāku uzrakstīta teksta rediģēšanu.

IKT tehnoloģijas

Dators	Pamatnodrošinājums. Tajā ir jābūt mikrofonam un skaļrunim.
Skeneris	Nepieciešams, lai papīra dokumentus pārvērstu digitālā formātā.

IKT – programatūra (iespējami daudzi dažādi varianti)

Teksta redaktors	Teksta redaktors, kas aprīkots ar teksta labošanas rīkiem (spellchecker) un balss sintezatoru.
Balss sintēzes programma un runas pārveidotājs tekstā	Programmatūras, kas ļauj klausīties digitālu tekstu un pārvērst skolēna teikto rakstīta tekstā.
OCR (rakstzīmju optiskā pazīšana)	Programatūra, kas pārvērst ieskenētu attēlu tekstā.